

BEDÖMNING AV JORDBRUKSMARKENS VÄRDEN – HEDENSTORP

Bakgrund

Detta dokument avser utröna jordbruksmarkens betydelse inför beslut om fortsatt planarbete för Hedenstorp. Utgångspunkten i redogörelsen är nyckelbegreppet ”brukningsvärd jordbruksmark” i aktuell lagtext – se ruta nedan.

Miljöbalken 3 kap 4 §: Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Sammanfattning

Enligt svensk lagstiftning är jordbruket av nationell betydelse och den brukningsvärda jordbruksmarken innehar en särställning och ska särskilt värnas. Aktuell jordbruksmark om ca 50 hektar bedöms som brukningsvärd. Den får därmed enbart exploateras om det behövs för att ta tillvara väsentliga samhällsintressen och efter att andra möjliga lokaliseringar har utretts. Jordbruksmarken har i dagsläget en särskilt stor funktion för att producera foder till och ta emot gödsel från Jönköpings fältrittklubb. Marken bidrar dessutom till olika ekosystemtjänster som särskilt bör värnas.

Bedömning brukningsvärde

I propositionen (1985/86:3) förtydligas att brukningsvärd jordbruksmark är sådan mark som utifrån läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar lämpar sig för jordbruksproduktion.

Läge: Aktuell jordbruksmark ägs av Jönköpings kommun och ligger i det utpräglade herrgårdsskapet kring Jönköpings stad. Jordbruksmarken ligger stadsnära och utgör den sista bården av öppen brukad mark mellan stadsbebyggelsen i öster i skogslandskapet med myrar i väster.

Beskaffenhet: Den totala arealen för de berörda jordbruksblocken uppgår till 58 hektar enligt blockdatabasen (2015). Av denna areal utgörs 46 hektar av åkermark, 6 hektar av så kallad åkermark – långliggande vall, samt 6 hektar av betesmark. Direkt överlappande med planerad industrimark berörs en något lägre – ca 8 hektar – areal åkermark, då ej hela blocken sammanfaller. Marken lämpar sig väl för produktion av foder och brukas för att producera både vall och kraftfoder. Arronderingen är god med flera stora sammanhängande skiften.

Övriga förutsättningar: I området väster om Vättern finns ett stort behov av mark, där befintliga gårdar har problem att finna arrenden. Antalet platser med hästhållning är också högt. Marken ligger med andra ord inom ett geografiskt område där flera viktiga tröskelvärden – t.ex. självförsörjningsgrad på foder och reglering av spridningsarealer – sätter gränsen för den produktion, inklusive hästhållning, som kan ske i området. Inte minst gäller detta Jönköpings Fältrittklubb som för närvarande får stora delar av sitt foder från aktuell jordbruksmark, till vilken även gödseln återgår. Dessa flöden i närområdet kommer vid en eventuell exploatering att behöva upphöra.

Jordbruksmarkens värden

I rapporten "Jordbruksmarkens värde i Jönköpings kommun" har de viktigaste ekosystemtjänsterna för jordbruksmarken pekats ut. Dessa går kort igenom nedan för aktuellt område för att förtydliga markens olika värden:

Pollinering – Aktuell mark har ett relativt högt viktat avstånd till tänkbara pollinatörshabitat. Detta har emellertid framförallt betydelse för om pollinationsberoende grödor (åkerböna och raps, samt bär och frukt) odlas på marken. I rapporten Ekosystemtjänster och grön infrastruktur i Jönköpings kommun (Calluna 2018) föreslås insådd av nektarrika blommor i aktuell jordbruksmark som förstärkningsåtgärd för biologisk mångfald.

Markinfiltration – Aktuell mark sluttar ned mot Jönköpings tätort och leder till att reducera situationer med höga flöden, jämfört med hårdgjorda ytor som istället innebär att vattenflödena ökar. Området kring Hedenstorp har enligt uppgift historiskt varit vattentäkt till Vattenledningsområdet.

Klimatreglering – Jordarten i aktuell mark är minerogen (till skillnad mot organisk). Markens humus innehåller lagrad kol. Vid exploatering skulle det lagrade kolet riskera att frigöras beroende på hur jordmassorna hanteras.

Jordbruksproduktion – I genomsnitt behöver varje svensk 0,41 hektar jordbruksmark för den direkta produktionen. En eventuell exploatering av området leder enligt denna förenklade uträkning till en minskad produktion motsvarande en försörjning för 20 färre människor med mat.

Jordbrukslandskapets värde - Det öppna jordbrukslandskapet har ett värde för många människor och kan delas in i kunskapsvärden, upplevelsevärden och bruksvärden för närboende. Aktuell mark fyller inte minst en viktig funktion i att behålla siktstråk och en förståelse av jordbrukslandskapet kring Jönköping från en tid då stad och land var tydligare sammankopplade. Marken används idag för rekreation.